

BIZOTTSÁGI ÜLÉS

Forster Központ
Budapest, 2014. április 29., 10:00

A napirend 3. pontja:

Szakbizottsági állásfoglalás kialakítása „Hollókő Ófalu és környezete” világörökségi helyszín kezelési terve megalapozó dokumentációjáról.

ÖSSZEFOGLALÁS

A 2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről, valamint a Kormány 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelete a világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről alapján a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ – közbeszerzés útján kiválasztva – a feladat elvégzésével a TÁJTERV-MŰHELY KFT.-VÁROS-TEAMPANNON KFT-t bízta meg. A vállalkozó elkészítette a „Hollókő Ófalu és környezete” világörökségi terület Megalapozó dokumentáció a világörökségi kezelési tervhez” c. dokumentumot. A dokumentum mintapéldányát a vállalkozó - a szerződésben rögzített 72 napon belül - 2014. március 26-ára elkészítette, azt a Forster Központ véleményezte, és a vállalkozó általi javítás ill. kiegészítés céljából részletes jegyzékkel ellátva visszaküldte a vállalkozónak. A Forster Központ jegyzéke nyomán a vállalkozó tovább gondozta az anyagot. A Szakbizottság ezen véleményről alakítja ki álláspontját.

A tárgyi dokumentumhoz elérést biztosítottunk a Világörökségi Szakbizottság számára, valamint jelen munkadokumentum tartalmazza a Forster Központ véleményét erről a tovább gondozott változatról is.

A Világörökség Szakbizottság a tagoknak a továbbgondozott változatra vonatkozó véleménye alapján hoz döntést a megalapozó dokumentációról.

A döntéstervezetet ld. a 6. bekezdésben.

A fentebb hivatkozott Korm. rendelet 1§ (3) bekezdése szerint a kultúráért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben gondoskodik a megalapozó dokumentáció és a kezelési terv elkészítéséről, ha a világörökségi terület védett természeti területet érint. Szintén a fentebb hivatkozott Korm. rendelet 3§. (2) bekezdése szerint a miniszter a Megalapozó

dokumentációról – a világörökségi testület (azaz a Szakbizottság) állásfoglalásának kikérésével – 15 napon belül nyilvánít véleményt, amelynek figyelembe vételével a vállalkozó elkészíti a módosított/végleges Megalapozó dokumentációt és annak alapján kidolgozza a kezelési terv tervezetét.

Hollókő Ófalu és környezete világörökségi terület MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ a világörökségi Kezelési tervhez

A TÁJTERV-MŰHELY KFT.-VÁROS-TEAMPANNON KFT. által
2014. április 7-én leadott Megalapozó Dokumentáció

3

Forster Központ véleményezése

1. ELŐZMÉNYEK ÖSSZEGEZVE

A Megalapozó Dokumentáció /MAD/ készítésének kezdete, a tárgyi munka szerződésének aláírása 2014.01.13. volt. A MAD készítés folyamán a FK-tal négy ízben történt egyeztetés, szakmai konzultáció. A Forster Központ /FK/ mind a leadott munkarészek szakmai véleményezésével, mind a konzultációk alkalmával támogatta a Vállalkozó munkáját, többek között egy Szakmai Útmutatót* /SzU1/ is rendelkezésére bocsátott a munkarészek tartalmi, módszertani megalapozásához, egyértelműsítéséhez.

A MAD mintapéldányát a Vállalkozó 2014.03.26-án adta le a FK-nak. A javasolt szükséges javításokat – részletes 140 pontból álló jegyzéket – a FK 2014.03.31-én küldte meg a Vállalkozónak. A Vállalkozó 2014. 04.07-én adta le a MAD újabb változatát, amelyet a FK által koordinált minőségbiztosítási szakmai csoport ismét áttekintett és véleményezett.

2. ÖSSZESÍTETT VÉLEMÉNY

A MAD tartalmi és formai kidolgozottsága alkalmas arra, hogy az alábbiakban felsorolt pontosítások, kiegészítések után a világörökségi Kezelési terv megalapozását megfelelően biztosítsa, valamint, hogy jól használható, rendszerezett, Hollókői világörökségi helyszínre vonatkozó alapidokumentáció lehessen.

A korábban véleményezett változathoz képest pozitív elmozdulást jelent a dokumentáció átszerkesztése és a szakmai vélemények alapján történt módosítások megtétele. A MAD szerkezete, logikai felépítése sokat tisztult, a kifogásolt részek nyelvezete is javult. A leíró fejezet kiegészült a korábbi véleményekben hiányolt részekkel, gyarapodott a térképi anyag, és a korábban hiányzó természeti értékek is megjelentek. Az elemző rész szerkezete is átláthatóbbá vált. Az anyag egyik legnagyobb

¹ *Szakmai útmutató a világörökségi kezelési tervek, a megalapozó dokumentáció és a kezelési kézikönyv elkészítéséhez, A FK megbízásából készítette az Építéstudományi Egyesület ÉTE Szakértői iroda, Bp, 2013.

értéke, hogy részletesen vizsgálja azokat a néprajzi hagyományokat, amelyek hozzájárultak a világörökségi helyszín attribútumainak létrehozásában, így foglalkozik az állattartás, földművelés hollókői jellemzőivel, ami fontos forrása lehet a jövőben a helyszín hitelességének, az értékek megőrzésének és a megfelelő értékközvetítésének.

A helyszínre vonatkozó szakirodalom használatát nem követi minden esetben a jelen állapotra vonatkozó aktuális állapotrögzítés és helyzetértékelés. Javasoljuk Hollókőre vonatkozó konkrét megállapítások jól összeszerkesztett megjelenítését. Továbbá megállapítható, hogy a leírások, elemzések a fejezetrészek végén általában nincsenek megfelelően összegezve, illetve többnyire hiányoznak azok a következtetések, melyek a KET kidolgozása szempontjából nélkülözhetetlenek. Ezért kérjük a Közbeszerzés műszaki leírás MAD tartalmi követelményére vonatkozó előírásait követni, miszerint „a dokumentációhoz összegyűjtött adatokat – *A Hollókő ófalu és környezete világörökségi helyszín* – kiemelkedő egyetemes értékének megőrzését szem előtt tartva – megfelelően szintetizálva, korszerű vizsgálati módszereket alkalmazva, megfelelő kritikai értékeléssel, szöveges és a szükséges helyeken grafikai módon szükséges bemutatni, és azokból tudományos szintű következtetéseket szükséges levonni”.

3. RÉSZLETES TARTALMI ÉSZREVÉTELEINK FEJEZETENKÉNT

A három oldalas nyilvánosság számára megfogalmazott összegzés teljesen hiányzik az anyagból.

I.1. Előzmények fejezet belül az UNESCO Világörökségi Listára való felvétel dátuma hibás, a helyes dátum 1987. december 11.

I.2. Alkalmazott fogalmak bemutatása fejezet – KEÉM, Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározás hiányzik a fogalmak közül.

I.3.2. Tartalmi-módszertani szempontok fejezet belül a következő mondat ilyen formában nem állja meg a helyét: *„Ennek megfelelően a jogszabály szerint tartalmi követelményekben szereplő tematikák nem egyenlő súllyal kerülnek kidolgozásra.”* Helyette megjegyzendő, hogy a MAD feladata többek között az egyes fejezeteken belül az esetleges adathiány megállapítása és egyben annak a megfogalmazása is, hogy a KET vagy KKK melyik munkarésében kell gondoskodni az adatok/információk megfelelő pótlásáról.

A fejezetben továbbá szükséges az elemzések módszertanának megjelenítése is.

III.3. A világörökségi terület használatában és megőrzésében érintett érdekelt szereplők fejezetből a hatósági szereplők teljesen kimaradtak.

III./B. Leíró rész a Történeti áttekintés jól összeszedett A tájszerkezet, tájhasználat változásai is megfelelően kidolgozott alfejezet, azonban éppen a változások nincsenek térképen bemutatva. Kérjük ennek pótlását.

II.1.1. Megnevezés, lehatárolás fejezetben kérjük térjen ki a világörökségi terület és a környezete kapcsolatának/viszonyának közlésére, különös tekintettel a világörökségi területen kívül eső, vagy annak lehatárolásán túl is folytatódó látvány-összefüggésekre. Így különösen a rálátási és kilátási pontok, a világörökség helyszín vizuális integritása szempontjából fontos látványok számbavételére, nézőpontjaik és a (védendő látvány feltárulásához szükséges) kilátási/rálátási szögek azonosítására.

III/A. Attribútumok fejezetben hiányoljuk a KEÉ-t megtestesítő attribútumok teljes felsorolását, és hozzájuk rendelve megvalósulásuk, állapotuk konkrét meghatározását. Ennek táblázatos formában történő prezentációját tartanánk a legáttekinthetőbbnek.

A faluban működő kiállítóhelyek, szolgáltató épületek véleményünk szerint nem tartoznak az attribútumok közé. (ha pl. bezárna a látogató ház, vagy a Baba Múzeum ez a kiemelkedő egyetemes értéket nem csorbítaná) Javasoljuk ezek törlését.

Egyben javasoljuk újabb attribútumok felvételének mérlegelését.

Az itt élő emberek fennmaradt hagyományőrző kultúrája, ami megtestesül:

1. a fennmaradt hagyományok gyakorlásában
2. a népviselet ünnepnapi viselésében
3. a fennmaradt tájszólásban
4. a falu hagyományainak az iskolai oktatásba tantárgyként történő beépítésében
5. az idegenforgalomnak történő hiteles bemutatás képességében

A Szerző által meghatározott attribútum/attribútum elem listát az alábbi módon javasoljuk pontosítani, kiegészíteni.

A „Hollókő Ófalu és környezete” világörökségi helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értéket (KEÉ) megtestesítő attribútumai az alábbiak szerint határozhatók meg:

1. TÁJHASZNÁLAT ÉS TÁJKARAKTER

Az Ófalu táji-természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a hagyományos település és annak a gazdálkodás során kialakult hagyásfás-legelő, keskenyparcellás tájkaraktert őrző táji környezete. A középkori eredetű vár a

tájképet meghatározó, ahhoz anyagában és elhelyezkedésében is illeszkedő tájelem.

A táji környezet tájkarakter meghatározó elemei az alábbiak:

- a település és a táj egysége, a léptékek arányossága, összhangja a táj adottságain alapuló eltartó képessége és a település nagysága, kiépítése a korábbi élet és gazdálkodás harmóniájára utal;
- a Várhegy, a „Szőlőhegy”, a dombok aránya (-kiterjedése-tömege), a település lejtőre szerveződése, tájtagoló elhelyezkedése és a környezettel arányos kiterjedése utal a korábbi, fokozatosan kialakult szerves egységre;
- a keskenyparcellás, szalagtelkes szőlőhegy karaktere hozzátartozik a faluképhez, utal az egykori művelési és használati módra;
- a hagyásfás legelő meghatározó módon jelentkező táji megjelenése (a fák száma/lombkorona borítottság, a lágyszárú növényzet fajgazdagsága);
- a Várhegy és a vár uralkodó látványa, az andezit telérre, a telér anyagából épült vár az Ófaluval szerves egységet alkot, anyagával, tájképi megjelenésével jól illeszkedik a tájba;
- a környező domboldalak, lejtős, emberléptékű térhatároló látványa.

2. TELEPÜLÉSSZERKEZET

Az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrája megőrizte a XIX. század közepére jellemző településszerkezetet, fennmaradt a jellemző fésűs beépítés. A védett népi építészeti együttes egészében hitelesen mutatja be egy XVIII-XIX. századi palóc falusi településforma jellemzőit.

Ezek az adottságok az alábbi jellemzőkkel ragadhatók meg:

- településszerkezet: úthálózat és telekszerkezet, egyutcás, szigeteket alkotó térstruktúra;
- a terepre illeszkedő domboldali beépítés (hegyfelőli – völgyoldali teleksor, ehhez igazodó beépítési forma);
- a templom feltárulása, a templom előtti teresedés karakteres térszervező helye – szerepe;
- telekszerkezetet hangsúlyozó oldalhatáron álló házak, fésűs beépítésű utcaképe;
- „sáros utca” kialakítása (ennek burkolattal kialakított változata);
- az egykori pajtakert, a település- és telekszerkezet megalapozó szerepe az oda kihelyezett funkciók rendszerével;
- a táji adottságokat kihasználó, azokhoz illeszkedő parasztfürdő, mosó- és kenderáztató tavak.

3. ÉPÍTETT ÉRTÉKEK

A hagyományos palóc építészeti formavilág és anyaghasználat egysége. A hagyományos palóc építészeti formakincs, tömegképzés, ornamentika, és anyaghasználat a jellemző, ami a XIX-XX. század elején használatos megoldásoknak döntő mértékben megfelel.

Ez az alábbiakban nyilvánul meg:

- jellemzően oldalhatáron álló beépítés, a terepnek megfelelő alépítményekkel;
- az épületek tömege, a tetők formája, arányai;
- a pincék terméskő anyagú alépítménye, karakteradó megjelenése;
- a homlokzatok elrendezése, az udvar és az utca felé forduló fatornácok
- alkalmazása,
- a héjalás jellemző anyaga (kisméretű, félkörív vágású, poltári hódfarkú cserép);
- a színek tradicionális használata (fehérre meszelt homlokzatok, barna fafelületek, sárgás-vörös színű, különböző árnyalatú cserepek);
- a tradicionális anyagok jellemző használata: kő –vályog – fa – cserép;
- a melléképületek jellemző rendje (hiánya);
- a faanyagú kerítések és azok kialakítása;
- porták, a kert és az udvar használata;
- a közterek növény-nélkülisége, a telkek növényzete, a házak jellemző virágdíszei.

4. HAGYOMÁNYOK:

Az itt élő emberek fennmaradt hagyományőrző kultúrája, amely megtestesül:

- a fennmaradt hagyományok gyakorlásában;
- az ünnepek, ünnepkörök megtartásában;
- a népviselet ünnepnapra viselésében;
- a fennmaradt tájszólásban;
- az idegenforgalomnak történő hiteles bemutatás képességében.

Az ebben a fejezetben megfogalmazott attribútum felsorolást kérjük majd következetesen, azonos megfogalmazással végigvinni a MAD megfelelő fejezeteiben.

III./B Épített értékek leírása fejezetben

Világörökség Titkárság

1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1., Tel.: (06 1) 225 4884

www.vilagorokseg.hu

A népi építészeti értékek leírása sok szakszerűtlenséget tartalmaz. Nem kellő érzékenységgel fordul a műemléképületek sajátosságainak leírásához. A fejezet átdolgozása szükséges.

Bakondi Tanár Úr feltétlenül értékes megállapításokat tartalmazó, általános érvényű tanulmányának hosszas beidézése után írt pár sorban nem sikerült a gondolatokat a konkrét helyszínre adaptálni. A konkrét helyszín ismertetését kérjük.

Településszerkezet vizsgálatához nem tartozik a lakóházak belsejének ismertetése. Ide a településszerkezet leírását kérjük megfogalmazni.

Az épületekről szóló fejezetben Komjáthy Attila Le Corbusier: Modulor és a népi lakóházak arányainak összevetéséről szóló tanulmány beidézése nem pótolja a hollókői tipikus lakóház arányainak ismertetését. A hollókői tipikus lakóház arányainak és karakterének ismertetését kérjük (az ablakok és falfelületek aránya, elhelyezkedésük, az ereszcatornák hiányának jelentősége, a kéményfejek, nyílászárók, burkolatok, homlokzat felületek, tornác mellvédek és oszlopok, szerkezeti elemek, oromdíszek, színhasználat szakszerű leírásával).

A 34. oldalon a hosszmetesz és a keresztmetesz ábrája ugyan az, és az idézett forrás ábrajegyzéke megtévesztő, mert az idézett "4. kép" és "12. kép"-nek nem szerepel a képi bemutatása.

IV.1. Társadalmi-gazdasági elemzés fejezetben belül hiányzik a kereslet-kínálat elemzés, a humán kapacitások (különös tekintettel a Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft. humánkapacitás vizsgálatára), a pénzügyi források elemzése. Az infrastruktúra elemzésén belül a Szakmai Útmutató alapján kérjük térjen ki, hogy melyik az „az optimális (igény)szint, melynek kielégítése nem gyengíti, nem sérti és semmiképpen nem akadályozza meg a KEÉ fennmaradását, de már elegendő ahhoz, hogy a helyszínen élők jogos elvárásai teljesüljenek”.

A Problémafelvetés címszó alatt a jövőkép tervezését három, a világ különböző pontján lévő, és a védelem tárgya vonatkozásában is gyökeresen más természetű világörökségi terület megóvási stratégia példájára alapozza a Szerző. A feladathoz kérjük érzékenyebben közelíteni, a helyi adottságok, kulturális közeg figyelembevételével.

Ebben a fejezetben nem érthető többek között az a felszólítás, miszerint "Tisztázni kellene bizonyos szakmai alapvetéseket, esetleges félreértéseket!" Teljesen elűt a dokumentum jellegétől, ahogy a következő oldalon a lehetséges forgatókönyvek leírása hirtelen váltással nélkülöz minden objektív leíró jelleget. „Ragadj a múltba!"

forгатókönyv megnevezés helyett helyesebb lenne az a megfogalmazás, hogy "A falu lakói előtt álló lehetséges forгатókönyvek sorában elsőként említhetjük azt a javaslatot, amikor konzerválódik - mintegy rezervátum szerűen - mindaz az érték, amely a világörökség attribútumait jelenleg hordozza." stb...

Kérjük ezért a 74-75. oldalon leírt forгатókönyvek teljes átdolgozását.

A turizmus-vidékfejlesztés témakörben figyelembe veendő tényezők között egyrészt kérjük a korábban általunk megadott tanulmánykötet mintájára hazai(!) falufejlesztési mintákat alapul véve a helyi gazdaságfejlesztés és foglalkoztatás problémáját integrált módon kezelni képes megoldásokat vázolni, minimum három lehetséges alternatíva bemutatásával. Ezen túlmenően az attribútumok fennmaradását szolgáló, elsősorban a humán/foglalkoztatási lehetőségek feltárását középpontba állító vizsgálattal kérjük azon kiegészítő információkat közölni, amire a KET során hivatkozni lehet a falu jövőbeni fejlődési pályáját meghatározó tényezők alakítása, javasolt és elvárt helyzetének meghatározása során. Harmadrészt kérjük a külföldi példákat kifejezetten abból a szempontból vizsgálni és értékelni, amiket Hollókő vö. attribútumainak fennmaradása során hasznosítani lehet.

A társadalmi-gazdasági elemzés célja, hogy olyan modelleket vázoljon fel, amelyek lehetővé teszik a KEÉ-t hordozó attribútumok (településszerkezet, épített, tájhasználat egyes hangsúlyos elemei, bizonyos hagyományos gazdálkodási formák, stb.) megőrzését, megerősítését (ahol azok meggyengültek), valós, a XXI. századi elvárásoknak megfelelő gazdasági, turisztikai folyamatokra alapozva.

A tulajdonviszonyokat bemutató térkép a további tervezéshez nélkülözhetetlen, kérjük pótolni.

IV.2. A világörökségi terület ismertségének elemzése további rendszerezésre szorul és a következetesen 2005 -ös adatokból való következtetések levonása erősen megkérdőjelezi a következtetések aktualitását. Kérjük sokkal frissebb adatok lekérését és ennek megfelelő következtetések, megállapítások megtételét.

Amennyiben indokoltnak tartja a fejezetben belül A Tájvédelmi Körzet ismertségének különálló elemzését, kérjük indokolja meg. Kérjük a fejezet tartalmát szintetizálni.

IV.3.6. Külföldi példa alfejezetben kérjük Vlkolinec említését is.

IV. 3. Turisztikai kínálat és kapcsolatrendszer elemzés fejezetben hiányzik a kínálatot bemutató SWOT elemzés.

IV.4 A megőrzési állapot elemzése fejezetben kérjük következetesen és a III/3 Attribútum listának és az ott alkalmazott megnevezéseknek megfelelően, leginkább pontokba szedve elvégezni az elemzést.

Tehát a megőrzési állapot elemzésén belül a következő címszavakat javasoljuk használni:

- Tájhasználat és tájkarakter megőrzési állapota
- Településszerkezet megőrzési állapota
- Épített értékek megőrzési állapota
- Hagyományok megőrzési állapota

Így hamarabb feltűnne, hogy pl.-ul a **IV.4.1 A hagyományos, tájba illeszkedő település karakter helyzete napjainkban fejezetben** kimaradt a templom feltárulásának, várhegy és a vár uralkodó látványának a környező domboldalok, lejtős, emberléptékű térhatároló látványának stb. állapotelemzése.

Ehhez hasonlóan az **Épített értékek állapot elemzésénél** a korábban felsorolt attribútumok, attribútum elemek többsége teljesen kimaradt, és ha fel is vannak sorolva részben, több esetben éppen az állapot bemutatásuk hiányzik szinte teljesen.

Hasonlóan a **Kulturális értékek megőrzési állapotának elemzéséhez**, ahol szintén a legtöbb attribútum elem nem jelenik meg.

IV.4.2. Épített értékek állapota alfejezetben a népi építészeti értékek leírása sok szakszerűtlenséget tartalmaz. Nem kellő érzékenységgel fordul a műemléképületek sajátosságainak leírásához. Az építészeti leírásokat a helyszín alaposabb megismerése után kérjük átdolgozni. (nincs z alakú merevítőfás ajtó, a poltári cserepet nem rakják kettős fedésben(le is szakadna), az oromfalak díszítéseit nem faragják, a hagyományos fedések jellemzően különböző árnyalatú sárgás- vöröses színűek, nem barnák és nem bordók. A fa kerítések nem meszelik (le mosná az eső). Ezek a részletek a Kezelési Terv szempontjából rendkívül fontosak.

IV.4.2. Épített értékek állapota fejezetben a háttéranyagok között a KÖH 2005-ben kiadott műemlékjegyzéke szerepel változtatás nélkül. Az azóta eltelt 9 évben történtek átépítések, építkezések. Van, ahol a fénykép sem felel meg a jelenlegi állapotnak. A jegyzék 9 éve gyűjtött adatait aktualizálni szükséges. A 2004-ben készített KET-ben is vannak még átvehető információk a házak addig történt felújításáról! Szükséges a falu építészeti hagyományát reprezentálni tudó épületelemek, illetve építészeti kialakítások egy-két hitelesnek tekinthető példájának konkrét megnevezése, és ezek helyének meghatározása.

IV.4.2. Épített értékek állapota fejezetben

A műemléki védettség problematikája - címszó alatt szerepel „A műemlékvédelem célja, hogy egy adott épületet olyan formán őrizze meg a jövő generációi számára, ahogy az felépült. Hollókőn a legtöbb esetben azonban az a törekvés, hogy úgy őrizzük meg az épületeket, ahogyan azok a műemléki státuszba vétel idejében voltak.” Az alapfelvetés erősen vitatható.

Több esetben, nem valós problémákat vizsgál a fejezet. (Nem a mesteremberek hiánya miatt nem tapasztottak a házak homlokzatai. Nincs olyan műemlékvédelmi előírás, hogy a házakat trágyával mázolt padlóval kéne fenntartani, használni.)

„...egy szükségessé vált beavatkozást, és annak okait megfelelően dokumentálják ...akkor a néprajzi és műemléki hitelessége nem csorbul.” A megállapítás nem helytálló.

Ennek a fejezetnek a teljes átdolgozását javasoljuk.

IV.4.3. Kulturális értékek, népi hagyományok továbbélése fejezetben kérdés, hogy a turistaforgalomnak szóló bemutatókon kívül milyen hagyományok maradtak meg? Milyenek a mai húsvéti, pünkösdi szokások Hollókőn? Mennyi maradt meg a népszokásokból a köznapi életben és az itt élők saját ünnepeiben, viseletében? Ez hány embert érint a faluban? Mennyire jellemző a tájszólás? Mik a falu, illetve térség jellegzetes hagyományos terményei, termékei?

IV.5. A világörökségi terület megőrzési állapotát fenyegető veszélyek és átfogó hatások fejezetben az általános veszélyforrások kidolgozottsága megfelelő, viszont teljesen hiányzik a korábban jelzett attribútumonkénti/ attribútum elemenkénti bontásban, az egyes attribútumokat konkrétan fenyegető veszélyforrások elemzése. Az alábbi címszavak alatt javasoljuk meghatározni:

- Tájhasználat és tájkarakter megőrzési állapotát fenyegető veszélyek
- Településszerkezet megőrzési állapotát fenyegető veszélyek
- Épített értékek megőrzési állapotát fenyegető veszélyek
- Hagyományok megőrzési állapotát fenyegető veszélyek

A IV.6 A világörökségi terület értékeivel összefüggő fejlesztési lehetőségek fejezetben szintén – a követhetőség kedvéért a korábbi sorrendben kérjük az attribútumok, attribútum elemek szerinti bontásban a fejlesztési lehetőségek felsorolását, illetve azt is, hogy milyen fejlesztések azok, amik semmiképpen nem valósíthatók meg a helyszínen. Az alábbi címszavak alatt javasoljuk meghatározni:

- Tájhasználat és tájkarakter fenyegető veszélyek megőrzési/ fejlesztési lehetőségei

- Településszerkezet megőrzési állapota fenyegető veszélyek megőrzési/ fejlesztési lehetőségei
- Épített értékek megőrzési állapota fenyegető veszélyek megőrzési/ fejlesztési lehetőségei
- Hagyományok megőrzési állapota fenyegető veszélyek megőrzési/ fejlesztési lehetőségei

IV.6.3 Terhelhetőség alfejezet kiemelkedően hangsúlyos téma, kérjük a jelenlegi MAD-ban szereplőnél jóval konkrétabban, számokkal alátámasztva megadni a különböző terhelhetőségek meghatározásának módját, illetve a terhelhetőségek határértékeit, hogy a KET-ben, már ehhez kapcsolódó szabályozások is szerepelhessenek. A 134. oldalon szereplő Eltartó-képesség számítása, módszere csak a mezőgazdasági eltartó képesség témáját taglalja, ezért nem megfelelő fejezetcím.

Az alfejezet számítást tartalmaz arra vonatkozóan, mennyi a terület mezőgazdasági eltartó képessége. Kérjük a Hollókőre vonatkozó következtetések egyértelmű megfogalmazását.

IV.6.6. A hollókői hagyományok fenntartásának lehetőségei fejezetben nagyon jó megközelítés, de a falu jelenére kérjük vonatkoztatni a tartalmat. (Tehát manapság szoktak kereplőzni nagypénteken?) Kérjük a munkarész jelen állapotot bemutató adatokkal történő kiegészítését.

IV.6.6. A hollókői hagyományok fenntartásának lehetőségei fejezetben „de van néhány helyi mozzanat, amely már kiveszett, kihalt az öregekkel együtt” Mik ezek konkrétan? Kérjük leírni, hogy mire gondol a Szerző.

IV.7.4. Hollókő község településfejlesztési eszközeinek értékelése fejezetben Tugár településrész helyi védelmének javaslata területileg hol jelenik meg. A térképen láthatóvá kellene tenni a Tugár településrészt, és a hivatkozott Béke és Rákóczi utcaneveket.

V.4.1. A helyi önkormányzatok világörökségi területet érintő rendeletei és határozatai alfejezetben kérjük a jelentősebbek másolatban történő csatolását.

V.6. Az építészeti-műszaki tervtanácsok világörökséget érintő jegyzőkönyveit kérjük másolatban megjeleníteni.

4. A KÖVETKEZŐKBEN OLYAN MONDATOKAT SOROLUNK FEL, MELYEK TARTALMA VAGY FÉLREÉRTHETŐ, VAGY SZAKMAILAG NEM ELFOGADHATÓ:

- A következő mondat javítandó:” A rendelkezésre álló idő alatt egy strukturált, célirányos adatgyűjtés elindítható, a feladatok azonosíthatók, de teljes körű naprakész adatbázis elkészítése néhány hét alatt illúzió.” (9.old.)
- A következő mondat javítását kérjük:„Az örökségvédelem mai szakmai eszközei sem alkalmasak társadalmi folyamatok generálására, ...”(11. old.)
- A mondat javítandó ~~„Gondként~~ **Megválaszolendő kihívásként** kell említeni az örökséggazdálkodás finanszírozási és intézményrendszerének kialakulatlanságát, a források, feltételek állandó változását, a világörökségi kezelési terv elvárt gazdag szakmai tartalma és az örökséggazdálkodás tényleges lehetőségei közötti jelentős eltérést.” (12.old.)
- A következő két mondat pontosítását kérjük: „Fel kell tárnai, hogy milyen feltételek **szükségesek**, és mire alapulhat a tájrehabilitáció, amikor a mezőgazdasággal való foglalkozás teljesen visszaszorult a tágabb térségben! A tájrehabilitáció lehetőségeit – stratégiáját a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal és a mezőgazdaság szakterülettel közösen, egyeztetve kell **megalapozni.** „(12.old.)
- „ A KEÉ meghatározás szempontjából vonatkozásában a kisparaszti gazdálkodás eredményeként létrejött tájszerkezet, tájhasználat a legkedvezőbb (1950-es évek).” (26.old.)
- Humán tényezők helyett - Humán tevékenység alakította tényezők címet javaslunk megjeleníteni (29.old.)
- „Ez az épület kivételesen jó állapota és egyszerűségéből fakadó szépsége miatt valóságos kis ékkő, a falu gyönyörű „ékszerdobozán” ”. (35.old.) Lábjegyzetbe az idézethez csatolandó: Helyreállítva Komjáthyiné Kremnicsán Ilona tervei alapján
- Az épített értékek leírása alfejezetben a "parasztfürdő"-ről szóló bekezdés tartalmi ismétlés, alul pedig van egy apró elírás az utolsó mondatban ("fkötője"). (39. old.)
- „...inpicite kimondja, hogy a keskenyparcellás művelés helyreállítását,...nem szó szerint kell” Fontos annak tisztázása, hogy ez az értelmező megállapítás mire vonatkozik. A természetett növény fajokra, a technológiára, a tulajdonviszonyokra, a terület kiterjedésére, vagy mire? Kérjük megfogalmazni pozitív kifejezésmódban, hogy mit gondol a Szerző. (73.old.).
- Nagyon jó a szövegben hivatkozott, a II. kötetben szereplő a Cserhát Natúrpark Közhasznú Alapítvány által készített gyümölcsfakataszter (a hivatkozás nem pontos, II. kötetben II. V.10 pont alatt szerepel helyesen), összefoglaló táblázatait érdemes lenne beemelni a megfelelő helyre még az I. kötetbe.
- "olyan turisztikai termékeket kínál, mely a nemzetközi piacon jelenlegi formájukban nem versenyképesek" - ez az állítás nem elfogadható. Ipolytarnóc példája egymaga cáfolja ezt az állítást. Egyébiránt szerencsés, hogy kérésünknek megfelelően bekerült a turisztikai kiadványok elemzése a fejezetbe. (102. old.);

- Mondat javítandó: „A műemlékek jelenleg frissítés alatt álló részletes leírása a II. kötetben a V.9.2. fejezetben található.” (51.old.)
- A Forster Központ szerepéről a megfogalmazás pontatlan (55.old.) A FK a világörökségi kezelési terv készítésének megbízója . A FK-on belül működik a Világörökség Titkárság, mely közreműködik a mindenkori kultúráért felelős miniszter a Vötv. - ben meghatározott feladatainak ellátásában.
- Javítandó fogalmazás: „A bennük található funkció és azok környezete azonban már sok esetben nem felel meg a Világörökség elvárásainak.” (52.old.)
- Pontosított megfogalmazást kérünk: „A Világörökség részét képező Ófalu sajátos helyzetben van, mert habár az épületállomány jó állapotú, karbantartott, a közterek rendezettek, mégis lassanként elvesztette az eredeti jellegét, szerepét és egyre kevésbé tud megfelelni az ICOMOS javaslatainak”. (53.old.)
- „Ehhez az kellett, hogy Hollókő felismerje, hogy a környező településekkel össze kell fognia és áldozatot is kell vállalnia annak érdekében, hogy az iskola Hollókőn működhessen.” mondat helyett kérjük, a következő módosítást- Ehhez a világörökségi státusból következő kivételezett helyzet mellett az is kellett, hogy Hollókő felismerje, hogy a környező településekkel össze kell fognia és áldozatot is kell vállalnia annak érdekében, hogy az iskola Hollókőn működhessen. (70.old.)
- Javítandó fogalmazás: „Ezek a beavatkozások természetesen a tájkép változását vonják maguk után, mely egyaránt lehet esztétikus, de a fenntarthatóság érdekében elengedhetetlen.” (133.old.)

5. FORMAI, SZERKEZETI ÉSZREVÉTELEK

Általános formai észrevételek:

- A több forrásból származó munkarészek különösebb kritika nélkül kerültek bedolgozásra és így a dokumentáció sok ismétlést tartalmaz.
- Általánosan kérjük megjeleníteni melyik munkarészt melyik szakember készítette.
- A Háttéranyagok több oldaláról is hiányoznak az oldalszámok, kérjük pótolni.
- Az oldalak fejlécében szerencsés lenne a fejezetcímet, akár rövidítve feltüntetni. Kérjük pótolni.
- A fényképek forrásmegnevezése, feliratozás egységesen hiányzik. Kérjük pótolni.
- Háttéranyagok fejezetcímei el vannak számozva. Javítását kérjük.

Térképekkel kapcsolatos formai észrevételek:

- Térképekkel kapcsolatos elvárásokat kérjük a Szakmai Útmutatóban áttanulmányozni és a térképeket ennek megfelelően beilleszteni az anyagba.

Térképek esetében rendszeres hiányosság a lépték, a forrás, a készítés dátumának megjelölése, a feliratozás és jelölések olvashatósága, a jelmagyarázat megjelenítése. Jellemzően nem megfelelő minőségű, léptékű térképek kerületek beillesztésre. Alapelvárás a térképekkel kapcsolatban, mivel az adott helyszín alapadatbázis részét képezik majd, hogy a lehető legjobb minőségben készüljenek el, a lehető legprecízebben megoldva a lehatárolások jelölését is. Amennyiben a papíralapú dokumentum nem teszi lehetővé a legjobb minőség megjelenítését, ezt a digitális anyagban kérjük megoldani, amire a szövegben legyen utalás. Az olvashatóság és értelmezhetőség azonban minden nyomtatott térképpel kapcsolatban alapelvárás.

- A szöveges részben történő utalásokat nehezen lehet követni rajtuk (pl. helyi védelem javaslat, megújuló energiaforrások kiaknázásának területi lehetőségei, fontosabb kilátási pontok, együttláthatóság vizsgálhatósága). Javítani kell a térképi ábrázolások és szöveges anyagok közötti összefüggések érthetőségét.
- Például II.1.a ábra esetében elvárás a lehető legnagyobb léptékben készült topográfiai térkép, ahol az összes olyan zónát fel kell tüntetni, amelyek különleges jogszabályi védelmet élveznek.
- A korábbi kérésünknek megfelelően továbbra is kérjük az megjeleníthető attribútumokat és a tájszerkezet, tájhasználat változásait megjelenítő térkép pótlását.
- A mai megőrzési állapot címszó alatt a Szőlők, gyümölcsös, kertművelés tárgyalásánál a szerző maga is említi, hogy szükséges a parcellák több szempontú értékelése. A mai állapot rögzítését és a későbbi Kezelési terv döntéseinek meghozatalát jelentősen segítené a mai erdőszültségi és védett fajokat együtt ábrázoló, illetve a tulajdonviszonyokat (csak magántulajdon-önkormányzati vagy NP tulajdon szinten) ábrázoló térkép kivágot. Kérjük a fejezet kiegészítését keskeny parcellás területek térképi feldolgozásával.

Belső borítóval kapcsolatos formai észrevételek:

- Megbízó képviselői: Cselovszki Zoltán elnök, Forster Gyula Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Tartalomjegyzékkel, szerkezeti felépítéssel kapcsolatos formai észrevételek:

A Leíró rész fejezeteinek a megnevezését javasoljuk az attribútumok elnevezésének megfelelően következetesen például a következőképpen feltüntetni:

- III./B. Leíró rész
 - III/B.1. A világörökségi terület leírása
 - III/B.1.1. Történeti áttekintés
 - III/B.1.2. Tájhasználat és tájkarakter megőrzési állapota

*A mai tájkaraktert kialakító tájhasználat Hollókőn
fejezetet a III/B.1.2. fejezet alatt kérjük tárgyalni*

- III/B.1.3. Településszerkezet megőrzési állapota
- III/B.1.4. Épített értékek megőrzési állapota
- III/B.1.5. Hagyományok megőrzési állapota
- III/B.1.6. A terület védettségének bemutatása

III/B.2. A világörökségi terület használatában és megőrzésében érintett és érdekelt szereplők

V.9.5. Néprajzi fejezet bekerülhet a V.2. fejezetcím alá.

A következő fejezeteket/szövegrészeket mellékletbe kérjük áthelyezni:

- III.1.1. Történeti áttekintés fejezet első bekezdése (22.old.)
- Komjáthy Attila: A hollókői modulator (33.old)
- „Cifra nyomorúság” – a hagyományos viselet (39.old.)

6. Döntéstervezet/VÖSZB_2014_3_03

A szakbizottság

1. áttekintve a megalapozó dokumentációt
2. az alábbi véleményt nyújtja „Hollókő Ófalú és környezete” világörökségi terület megalapozó dokumentációról /MAD/ a világörökségi kezelési tervhez:
 - a) változat: A Szakbizottság javasolja a MAD módosítását a tagjai által jelzett és az ülést követően megküldött észrevételeknek megfelelően (ld. melléklet), javasolja továbbá a MAD elfogadását és annak alapján a kezelési terv tervezetének kidolgozását.
 - b) változat: Tekintettel a MAD-ban tapasztalt szakmai hiányosságokra és egyéb hibákra, a Szakbizottság javasolja a MAD átdolgozását a tagjai által jelzett és az ülést követően megküldött észrevételeknek megfelelően (ld. melléklet), valamint az átdolgozott MAD-nak a Szakbizottság tagjai részére visszamutatásra történő megküldését.